

Column

Rinny E. Kooi

Entomologisch
onderwijs in
feestelijke sfeer

'Heb jij ook wel eens zo'n pijn in je angel, wesp?' vroeg de bij op een keer aan de wesp. 'Nee,' zei de wesp. 'Maar pijn in mijn middel heb ik helaas wel. Heb jij die niet?' 'Nee,' zei de bij. 'Pijn in mijn middel heb ik nooit.' 'O' zei de wesp.

Stelt u zich een practicumzaal voor waarin een grote horde lawaaierige studenten binnenkomt en zich op zijn plaats nestelt. Hoe krijg je zo'n groep snel stil? Ik had daarvoor een eigen methode. Ik begon altijd enkele passende regels van een gedicht of verhaal voor te lezen. De zaal werd dan onmiddellijk stil. Dan begon ik met mijn mededelingen en instructies. De bovenstaande tekst van Toon Tellegen (uit Bijna iedereen kon omvallen, 1994, Querido) paste goed bij een practicum over insecten. Zou Tellegen ooit het verschil in bouw tussen een bij en een wesp hebben geleerd? Toen ik hem ooit daarnaar vroeg moest hij toegeven van niet. Had hij maar bij mij in de zaal gezeten, dan had hij het vast wel geweten!

De lol van het assisteren

Foto: Ben Nelemans

Tot 2013 doceerde ik aan eerstejaars studenten biodiversiteit van dieren. Studenten hebben recht op kwalitatief uitstekend onderwijs. Maar niets let een docent om daar tevens plezier bij te maken. Tijdens colleges werden door mij ook mooie afbeeldingen vertoond van bijvoorbeeld prachtkevers en vlinders, en bijzondere verhalen verteld. Waarom bijvoorbeeld heeft een vertegenwoordiger uit de Dermaptera de naam oorworm gekregen? Kruipt hij in oren? Ik kon vertellen dat zo'n beest een keer daadwerkelijk in mijn oor kroop. Dat kan gebeuren als je kampeert.

Persoonlijk contact maken met studenten gebeurt vooral tijdens practica. Dan leer je studenten goed kennen, kun je ze persoonlijk stimuleren, ze iets laten ontdekken in materiaal wat zij bestuderen.

De practicumzaal werd altijd een aangeklede feestzaal met vlaggetjes, vliegers als vlinders, heel veel plastic dieren, met name insecten, die overal hingen. Ook werd er een mobile opgebouwd van het overzicht van het dierenrijk. Op deze wijze hamer je de 'tree of life' er wel in. Mijn student-assistenten deden daar graag aan mee en kwamen zelf ook met poëzie en plastic dieren aandragen. Sterker nog, voorafgaand aan een practicum was versieren vaak het eerste waarmee zij begonnen. En zelfs de eerstejaars studenten gingen meedoen! Enkele assistenten maakten zelfs bijgaande afbeelding van mij.

Aangezien genitaliën vaak belangrijk zijn voor het determineren van insecten, liet ik studenten het uiteinde van een sprinkhaan bestuderen. Ik liet hen aangeven hoeveel uit- en of ingangen er zijn en wat de functie daarvan is. Iedere keer leverde dat veel besmuikt gelach op. En hoe zou mijn gezicht eruit hebben gezien toen een student die een sprinkhaan ontleedde luidkeels verkondigde dat hij een mooi en duidelijk zichtbaar ovarium had?

Studenten vinden insecten vaak interessant. Een lid van het College van Bestuur van de universiteit van Leiden was eens op mijn uitnodiging te gast bij mijn insectenpracticum. Na afloop van het practicum zag hij tot zijn verbazing dat studenten, zelfs stoere binken, gereed stonden om eieren of levende exemplaren van wandelende takken in ontvangst te nemen. Hij had al gehoord dat die zouden worden uitgedeeld. Maar toen had hij nog gedacht dat ik gek was en dat zij die vast niet wilden hebben.

... student-assistenten deden graag mee aan versiering van de practicumzaal ...

Lesgeven biedt de mogelijkheid om studenten te enthousiasmeren voor je vak en de wetenschap. De liefde voor de entomologie kan tijdens het onderwijs echt worden gestimuleerd. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat onderwijs verzorgen vaak minder wordt gewaardeerd dan het verrichten van wetenschappelijk onderzoek. Zelf heb ik vele jaren met plezier les gegeven. Studenten vertelden enkele jaren nadien dat ze nog steeds terugvallen op de handleiding die jij hebt gemaakt of de kennis die jij hebt overgebracht. Ik heb het niet voor niets gedaan!

Rinny E. Kooi, werkte jaren bij het Instituut Biologie van de Universiteit Leiden
r.e.kooi@biology.leidenuniv.nl